

Ytringsfrihetskonferansen

Sjekkes mot fremføring.

Kjære alle sammen,
tusen takk for at jeg fikk komme hit.

Folk møtes ikke på samme måte som før lenger.

I min oppvekst, men enda mer i mine foreldre og besteforeldres oppvekst, da samlet folk seg i lokalmiljøet.

På grendehuset, på samfunnshuset, i kirken og på bedehuset.

Steder folk samlet seg for 40, 50 og 60 år siden, spiller en mindre rolle i folk sine liv i dag.

Folk møtes ikke på samme måte som før lenger.

Men på skolene – der samles folk. Der finnes lokalmiljøet.

Skolene har blitt våre samfunnshus.

Nå tror jeg ikke nødvendigvis samfunnshusene og bedehusene har vært ytringsfrihetens høyborger oppigjennom.

Men det finnes ingen bedre steder å jobbe for ytringsfrihet enn der fellesskapene finnes.

I den norske skolen møtes elever uavhengig av økonomi, bakgrunn og forutsetninger. Det betyr også at fellesskolen kan bygge ned forskjeller, og bygger opp tilliten og respekten vi har for hverandre.

Jeg tror ikke vi skal undervurdere hvor mye det betyr at elevene lærer å leve i et "uenighetsfellesskap", hvor de må respektere ulike synspunkter.

Når datteren til en professor og sønnen til en analfabet må samarbeide om en matteoppgave, gjør det noe med dem begge to.

Vi skal ha de samme rammene for ytringsfrihet i klasserommene våre som i samfunnet vårt ellers. Det betyr at vi skal jobbe for en fri debatt og et bredt meningsmangfold. Samtidig skal vi stå opp mot hat og rasisme.

Skolens rolle er i seg selv et argument for veldig vid ytringsfrihet.

For kanskje det er akkurat i klasserommene det er viktig at kontroversielle synspunkt kommer til uttrykk.

Jeg tror vi bygger samfunn med mer ytringsfrihet og færre ekstreme holdninger, ytringer og handlinger, hvis vi klarer å bygge klasseromsfellesskap der elevene føler seg trygge, verdsatt og sett:

- Trygge på at de kan lufte kontroversielle synspunkt.
- Trygge på at de kan endre mening. I løpet av diskusjonen eller etterpå.
- Trygge på at de fortsatt er en del av fellesskapet – også etter diskusjonene.

Mange av dere har sikkert lest Abid Raja sin bok "Min skyld".

Der skriver Raja nettopp om hvor stor betydning jentene i klassen på videregående hadde for hans utvikling. De diskuterte kvinnesyn og likestilling, og jeg tror de var ganske uenige. Jeg tror heller Raja endret mening der og da.

Men både argumentene deres og måten de behandlet han på, ble viktig for han. Han har sagt at jentene i B-klassen på Foss la grunnlaget for at han ikke ble en konservativ, sint mann.

Historien er et veldig fint eksempel på hva et klasserom der det er høyt under taket, kan bety.

*

Folk møtes ikke på samme måte som før lenger.

Barn og ungdom møtes på skolene.

Og barn og ungdom samles på internett.

De ytrer seg på internett og de forholder seg til andres ytringer på internett.

Skolens skal forberede barna og ungdom på den virkeligheten de skal være en del av. Det mener jeg er et helt sentralt mål med skolen.

Og når internett endrer virkeligheten og hverdagen til barn og ungdom– får det også stor betydning for hvordan skolen prater om blant annet ytringsfrihet.

Det er sant som Anine Kierulf sa i forbindelse med lærerdrapet i Frankrike. Lærere skal «utsette elever og studenter også for ubehagelige ytringer».

Lærere skal ha frihet til å vise det kontroversielle. Det vanskelige og kompliserte. Hvis de mener det er relevant for undervisningen.

Vurderingen av hva som er relevant, og når og hvordan det skal vises, er det lærerne som best kan vurdere.

De som kjenner sin klasse og sine elever. Som vet hva de har lært og diskutert tidligere.

Det er ikke noen enkel balansegang – å skape undervisning som er opplysende og utfordrende, uten at det støter noen elever vekk.

Jeg håper lærere snakker med kolleger og lederne, og at de bruker de ressursene som finnes.

Men at dette er enkelt – det kan ingen av oss påstå.

All undervisning skjer i en kontekst. Og jeg skjønner godt at lærere frykter at en del av undervisningen blir tatt ut av sin sammenheng og spredd for eksempel på internett.

Hvis frykt gjør at lærere tilpasser undervisningen sin – gjør ting på en annen måte enn de helst ville ha gjort – da er vi ille ute.

Også dette håper jeg lærerne prater med både kolleger, men også elevene sine om. Om betydningen av kontekst. Om hvorfor de viser, og prater om de tingene de gjør. På den måten de gjør.

Lærerne må gjerne være åpne med elevene om det å oppleve seg krenket, sårbar og marginalisert.

*

Til slutt er det viktig for meg å si.

Alle problemer vi har i samfunnet kommer til uttrykk i våre klasserom. Det betyr ikke nødvendigvis at *løsningen* ligger i skolen.

Jeg pleier å si at god politikk for barn og ungdom selvsagt er en oppgave for regjeringen som helhet, og for fylker og kommuner, ikke for kunnskapsministeren alene.

Det gjelder selvfølgelig også når vi snakker om barn og unges ytringsfrihet, og den virkeligheten de møter på internett.

Mye av dette handler ikke om politikk, men om kultur.

Vi bærer alle et felles ansvar for ytringsfrihetsklimaet vårt.
Foreldre, politikere, media.

Vi er forbilder for barna våre, og vi setter en standard for hverandre.
Ungene våre bruker kanskje internett på en annen måte enn vi gjør.
De bruker kanskje andre kanaler og andre sosiale medier.
Men de får likevel med seg det vi gjør, og de lar seg likevel påvirke.

Ungene dine begynner kanskje ikke å trolle i kommentarfeltet på Facebook fordi du gjør det. Men det kan godt være de troller på TikTok.

***